

F. D. Hubmann (Linz): „*Ruach* w najstarszych warstwach Starego Testamentu”;

S. Pisarek (Katowice): „*Ruach — pneuma* w nowszych tekstach Starego Testamentu, w pismach wczesnojudaistycznych i w rękopisach z Qumran”;

B. Pittner (Erfurt): „*Pneuma* w wypowiedziach Łk i Dz na temat doświadczenia Ducha w pierwotnym Kościele”;

M. Hasitschka SI (Innsbruck): „*Pneuma* i *Paraklētos* w Ewangelii Janowej”;

B. Benyik (Szeged): „Kościół jako *koinōnia tou pneumatos*”;

W. Beilner (Salzburg): „Biblijne zakotwiczenie i kościelna nauka o natchnieniu Pisma świętego (albo: *pneuma — diakonia*);

L. Tichý (Olomuniec) wygłosił tradycyjny wykład gościnny na szerszego publikum w Uniwersytecie Wiedeńskim nt. „Znaczenie *pneuma* dla nowotestamentalnego rozumienia urzędu”.

Z powodu nieobecnego prelegenta (W. Pfeifer z Wiednia!) nie doszło do wygłoszenia zaplanowanego referatu nt. „*Pneuma* w przepowiedniach prorockich (Iz 11; Ez 36; Jl 3)”, chociaż odbyła się dyskusja wokół tych tekstów.

Colloquium tematyczne zostało poprzedzone dyskusją na temat egzegezy biblijnej w 30 lat po Vaticanum II, którą to dyskusję poprowadził organizator całego spotkania, J. Kremer. Natomiast N. Höslinger z Klosterneuburg zapoznał zebranych z najnowszą literaturą egzegetyczną w języku niemieckim oraz z możliwościami nabycia (otrzymania) tychże pozycji.

Atrakcyjnym punktem Colloquium wiedeńskiego było spotkanie z kardynałem Franzem Königiem i jego refleksje na temat II Soboru Watykańskiego, w którym brał tak aktywny udział.

Trzeba też wspomnieć — a miłe to wspomnienie — o Wiener Heuriger, czyli tradycyjnej biesiadzie winnej, u Maurer Familie, która od czasów cesarza Józefa II (dokładniej od 1787 roku) posiada prawo prowadzenia winiarni.

W VII Colloquium wiedeńskim brało udział ok. 60 uczestników, w tym 18 Polaków.

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

Ks. Władysław Nowak

VI MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM JÓZEFOLICZNE W RZYMIE (1993)

Celem zgłębienia aspektów teologiczno-historycznych i pobożności ludowej kultu św. Józefa w XIX wieku od 12. do 19. września 1993 r. w pomieszczeniach Zgromadzenia Zaśnięcia Św. Józefa w pobliżu bazyliki sanktuarium św. Józefa przy ul. Trionfale w Rzymie odbyło się VI międzynarodowe sympozjum studiów józefologicznych. Wybór miejsca obrad Sympozjum miał swoje uzasadnienie.

Kult św. Józefa bowiem we Włoszech jest mocno zakorzeniony w pobożności ludowej i opiera się zmasowanym atakom rozszerzającego się materializmu. Według ostatniego tam spisu ludności wynika, że ponad 19% Włochów ma związek z tym świętym. Jest tam rzeczywiście 3.000.000

osób, które noszą imię Józefa lub pochodne od niego. Mężczyzn obejmuje cyfra 1.717.000, których łączy to imię oraz jego zdrobnienie: Pepino, Pino etc. Wśród kobiet bardziej uprzywilejowanym jest imię Maria, bo jest ich ponad 650.000, z imieniem Józefiny jest 200.000 oraz zdrobniałe Pina 32.000. Jest to obraz dnia dzisiejszego mającego korzenie wczoraj. Duża bowiem popularność pobożności do św. Józefa jest zakorzeniona w ruchach „józefińskich” zeszłego wieku, który został uwrażliwiony na nią jako społeczność chrześcijańska przez Piusa IX ogłoszeniem (1870) św. Józefa „Patronem Kościoła powszechnego”.

Na sympozjum były obecne grupy ekspertów z Kanady, Meksyku, USA, Brazylii, Boliwii, Salvadoru, Wenezueli, Gwatemali i oczywiście z kontynentu europejskiego, jak Francji, Hiszpanii, Polski (z ośrodków teologicznych: Krakowa, Wrocławia, Włocławka, Kalisza, Olsztyna i Szczecina), Malty, Włoch, Irlandii i Niemiec. Wygłoszono około 50 prelekcji.

Inicjatywa organizowania sympozjów józefologicznych zrodziła się w 1970 r. z racji stulecia ogłoszenia św. Józefa Patronem Kościoła powszechnego. Po I sympozjum poświęconym kultowi i teologii św. Józefa w pierwszych piętnastu wiekach chrześcijaństwa, które odbyło się w Rzymie w 1970 r., stało się już stałym zwyczajem urządzenie sympozjum z rytmem co 5 lata lokalizując jego miejsce w ośrodkach gdzie jest rozwinięty kult św. Józefa. I tak II Sympozjum odbyło się w Hiszpanii w Toledo (1976) i było poświęcone kultowi św. Józefa w okresie 1450—1600; III w Kanadzie w Montrealu (1980) gdzie skoncentrowano się na XVII wieku; IV w Kaliszu (1985) w Polsce (omawiano wiek XVIII); V (1989) w stolicy Meksyku (część druga, wiek XVIII); miejscem VI sympozjum był hotel „Nova Domus” w pobliżu Zgromadzenia Zaśnięcia św. Józefa w Rzymie. Zgromadzenie ufundowane w 1913 r. przez bł. Luigi Guanella jako krucjaty modlitwy celem wzywania pomocy św. Józefa dla umierających.

VI sympozjum zostało zainaugurowane Mszą św. koncelebrowaną przez kard. Angelo Sodano, Sekretarza Stanu i zamknięte 19. IX przez wikariusza Rzymu kard. Camillo Ruini. Podczas tygodnia zostały przewidziane celebracje eucharystyczne dla różnych osób: sióstr zakonnych, chorych, młodzieży, ojców rodzin, katechistów.

Organizatorzy byli przekonani, że sympozjum nie będzie meteorytem przelatującym, lecz wyrażeniem rzeczywistości bardzo konkretnej. Tę rzeczywistość bowiem we Włoszech tworzy ponad 40 zgromadzeń zakonnych pod wezwaniem św. Józefa, domy zakonne które mają jako opiekuna Stróża Świętej Rodziny w liczbie 1.320. Wchodząc na mapę parafii włoskich odnajdujemy ich 528 pod wezwaniem św. Józefa. Na Sycylii 85, Lombardia 52. Nie ma już takiej popularności kultu św. Józefa u podnóża Alp, gdzie nie ma ani jednej parafii poświęconej Patronowi Powszechnego Kościoła.

1. Cel Sympozjum

Organizatorzy stawiali sobie za cel przyczynić się przez sympozjum do poznania historii kultu św. Józefa w liturgii, sztuce, literaturze, w duchowości świętych, w sanktuariach i w bractwach jemu poświęconych w różnych krajach wieku XIX. Stawiano sobie za cel także, połączyć i wzmocnić współczesną pobożność chrześcijańską przez poznanie i pokochanie bardziej obrazu tego, który otrzymał misję bycia Stróżem Odkupiciela.

2. Zalecenia Ojca świętego Jana Pawła II dla Sympozjum

Papież w liście do uczestników Sympozjum — skierowanym na ręce kard. Sodano — zachęcał do szczególnego spojrzenia na naszego Świętego jako wzorca wiary, na „człowieka sprawiedliwego” który został wezwany

z Maryją do przedsięwzięcia trudnej pielgrzymki wiary, przez słowa często trudne dla zrozumienia i wydarzenia które zdawały się iść przeciwko wszelkiej logice i bezpieczeństwu człowieka. I dlatego jest dla nas w swojej niewzruszonej wierze św. Józef przesłaniem, że i Kościół potrzebuje takiej dzisiaj wiary dla poświęcenia się w sposób odważny dla dokonania dynamicznie rychłej nowej ewangelizacji świata. Na audyencji generalnej 15.IX. Ojciec święty zwracając się do uczestników Sympozjum wskazywał, że św. Józef jest także wzorem wiary dla człowieka współczesnego i pełnienia misji w Kościele.

3. Historia kultu św. Józefa w liturgii, sztuce, literaturze i w duchowości XIX wieku

Wykłady pierwszych dni były poświęcone omówieniu obrazu Patrona Kościoła powszechnego w świetle Ewangelii dziecięctwa, jako patrona Niemiec na początku XIX wieku, w duchowości św. Leonardo Murialdo w pismach bł. Luigi Guanella, w kulcie diecezji włocławskiej XIX w. o czym mówił ks. K. Konecki, w bractwach Urbino, w objawieniach w Knock w 1879 w Irlandii, w teologii H. Scheebena a w końcu w sztuce bergamesca.

„Wcielenie — mówił ojciec Tarcisio Stramare O.S.J. — jest fundamentem Odkupienia. Cała obecność historyczna Jezusa jest ważnym od Zwiastowania do Zesłania Ducha Świętego. Podczas całego życia ziemskiego Jezus antycypuje we wszystkich swoich czynach, już zbawcą moc swego misterium paschalnego.

Św. Józef stał się modelem dla innych świętych, jak Leonardo Murialdo i Ludwik Guanella. Przede wszystkim św. Józef jest wzorem milczenia, życia ukrytego, pokory, pracowitości i punktem odniesienia dla wszystkich aspektów życia wewnętrznego. Nadto staje się wzorem życia dla wspólnot i młodzieży, którzy do niego się zwracają.

W modlitwie do św. Józefa — mówił o. Ezio Cova — bł. Guanella prosi nie tylko o łaskę, lecz przedkłada mu wszystkie sprawy życia codziennego: ziemskie i niebieskie. Guanella nazywa w swoich pismach św. Józefa „pierwszym z spośród świętych.”

Kult św. Józefa rozszerzał się w omawianym wieku w każdej części Europy. W Niemczech, w krajach języka francuskiego, w Polsce. W Irlandii miały nawet miejsce objawienia św. Józefa wraz z Maryją i Janem Ewangelistą 21.VIII.1879 grupie wiernych. Inne objawienia miały miejsce we Francji, Meksyku i Egipcie w 1968 r. Postawa Kościoła odnośnie do tych objawień była od początku powściągliwa. Katolicy irlandcy chcieliby znaku potwierdzenia dla znaczenia ich przychylności do Mszy św. i zaproszenia do życia kontemplacyjnego. We Włoszech kult św. Józefa był bardzo duży, przejawiał się w licznych konfraterniach, wezwaniach kościołów, obchodzie uroczystym św. Józefa jako Patrona Kościoła Powszechnego w środę po drugiej niedzieli wielkanocnej, w sztuce sakralnej.

4. Kult św. Józefa bogatym źródłem duchowości dla naszego wieku

Kolejną myślą przewodnią sympozjum było studium duchowości św. Józefa w życiu Kościoła XIX wieku.

Kult św. Józefa był analizowany podczas Sympozjum jako kult świętego w dziele ewangelizacji Hiszpanii, jako patrona umierających, jako postać przewodnika w nauczaniu hiszpańskiej hierarchii kościelnej, w aspekcie duchowości bł. Józefa Morello i bł. siostry Zofii Truskowskiej założycielki zgromadzenia sióstr felicjanek, jako obecność w pobożności na wyspie Malty i wśród jezuitów włoskich XIX wieku.

Bardzo interesujący jest kult św. Józefa na wyspie Malta, który w po-

bożności mieszkańców wyspy jest bardzo ważny. W omawianym wieku były liczne bractwa pod patronatem św. Józefa jak również kościoły parafialne. Liczne obrazy, statuy i liczne święta w miasteczkach na małych wyspach i wioskach. Kult świętego Józefa jest na Malcie bogatym źródłem wzrostu duchowego, którego ekspresją są różne formy życia religijnego i społecznego ludu.

Kult św. Józefa stał się bogatym źródłem wzrostu życia duchowego także przez działalność duszpasterską hiszpańskich biskupów zeszłego wieku, którzy pobudzali pobożność wiernych przez listy pastoralne, dekryty, komentarze i zezwolenia na zakładanie instytucji świętojózefowych. W szczególności stało się to rezultatem ogłoszenia św. Józefa patronem Kościoła powszechnego. We Włoszech kult św. Józefa w tym wieku upowszechniało Towarzystwo Jezuitów.

Świętość św. Józefa, nazwanego przez Ewangelie „człowiekiem sprawiedliwym”, była ukazywana jako przykład dla życia codziennego chrześcijanina, szczególnie w życiu ludzi pracy. Było to widoczne w referatach, jakie przedstawiali prelegenci Sympozjum, omawiając kazania dominikanów hiszpańskich XIX wieku, działalność duszpasterską i społeczną ks. Zygmunta Gorazdowskiego, założyciela Zgromadzenia sióstr św. Józefa w Galicji.

W Rzymie kult świętego został ukazany także na przykładzie licznych bractw pod wezwaniem św. Józefa oraz na przykładzie działalności Papieskiej Akademii Artystycznej. Zawsze bowiem w wieku XIX kult Patrona Kościoła Powszechnego objawiał się przez sztukę, nie tylko malarstwo i rzeźbę, lecz także w wielkich dziełach, jak budowa katedry Świętej Rodziny w Barcelonie, i sanktuarium w Montrealu.

Sztuka sakralna, instytucje charytatywne i dzieła duszpasterskie są jako dane godne uwagi przyczynki w kulcie św. Józefa.

O dynamizmie kultu św. Józefa w XIX wieku wyrażającym się m.in. poprzez edycje książkowe w 1900 roku w Polsce (56 tytułów), Italii (452), Francji (1073) i Hiszpanii (313) mówił ks. T. Fitych z Wrocławia.

5. Ekumenicznie o św. Józefie

W postyllografii luteranckiej XIX wieku św. Józef z racji czytanych perykop ewangelicznych dzieciństwa Jezusowego i świąt maryjnych: Oczyszczenia, Zwiastowania i Nawiedzenia był ukazywany — referował ks. W. Nowak — jako wzór słuchania Słowa Bożego, posłuszeństwa Bogu, a Święta Rodzina jako wzór wychowania chrześcijańskiego dzieci.

Prace VI Międzynarodowego Sympozjum Józefologicznego zapewne spełniły w jakimś stopniu nadzieje Papieża, który pragnął, aby ukazało ono lepiej w świetle aktualnym przykład św. Józefa dla naszych współczesnych czasów, podkreślając szczególnie jego typową nadprzyrodzoną „kontemplację”, milczącą i czynną, która daje sens i smak życiu ludzkiemu.

Uczestnicy Sympozjum skierowali prośbę do Ojca świętego o uwzględnienie w kalendarzu liturgicznym w Uroczystości św. Józefa Oblubieńca NMP obchodzonej 19 marca jeszcze tytułu „Patrona Kościoła Powszechnego”.